

کلاس منظم چه کلاسی است؟

مقدمه :

انضباط کلاسی، به نظم لازم کلاسی برای یادگیری مؤثر گفته می‌شود. تحقیقات نسبتاً زیادی در مورد انضباط کلاسی انجام شده است که خط‌مشی‌های مفیدی ارائه می‌دهند (از جمله آثار جانستون و مان، ۱۹۸۷؛ کایراکو، ۱۹۸۶؛ رابرتسون، ۱۹۸۹ و راجرز ۱۹۸۹). گزارش‌های دولتی زیادی نیز در مورد این موضوع (مثل گزارش التون، ۱۹۸۹) ارائه شده است. انضباط کلاسی نه تنها یکی از بخش‌های مهم مورد توجه دانشجو-معلمان است، بلکه در گزارش التون، از آن به عنوان یکی از درس‌های ضروری آموزش ضمن خدمت معلمان مجرب نیز یاد شده است. به بیان روشن‌تر، اگر قرار است فعالیت‌های کلاسی منجر به یادگیری مؤثر توسط دانش‌آموز شود، نظم و انضباط کلاسی امری اجتناب‌ناپذیر است.

اگر چه ممکن است این تصور در ذهن وجود داشته باشد که علت اصلی عدم انضباط کلاسی، مشکلات رفتاری دانش‌آموزان است، ولی نباید این

اصل مهم را فراموش کرد که: نظم و انضباط خوب کلاسی نتیجه یک تدریس خوب و یک تدریس خوب نتیجه داشتن یک طرح درس خوب است.

مقاله حاضر ترجمه یکی از ضمیمه‌های کتاب «توسعه مهارت‌های زبان پیشرفته»، نوشته کنت چستین (۱۹۷۱) است که حاوی مطالب و راه‌کارهای ارزشمند برای تازه‌معلمان و همه کسانی است که دوست دارند کلاسی با نظم و انضباط و توأم با تدریسی خوب و موفق داشته باشند.

امید است با بهره‌گیری از این مطالب، مشکلات انضباطی (رفتارهای نامطلوب) دانش‌آموزان به حداقل برسد و بتوان جوئی مناسب برای یادگیری ایجاد کرد.

اولین اصل مرتبط با نظم و انضباط کلاسی این است که نظم خوب از تدریس خوب ناشی می‌شود. به نظر دوشیزه کروژ مشکلات و مسائل انضباطی اغلب نشان دهنده نقص‌های اساسی و عمده در کار معلم است. هنگامی که شرایط مناسب کلاسی و مدرسه‌ای مربوط به یادگیری وجود دارد، فرصت‌های بسیار اندکی برای عدم توجه یا رفتارهای سوء برای

دانش‌آموزان به وجود می‌آید. این یک اصل عمومی است که نظم خوب، نتیجه تدریس خوب است و معلم نباید آن را در خودش جست و جو کند. دانش‌آموزانی که در حال یادگیری‌اند، به ندرت نظم و موقعیت کلاسی را دچار اختلال می‌کنند. یادگیری، به میزان موفقیت یک معلم ماهر نیز وابسته است و نظم خوب از داشتن یک طرح درس کامل که قبلاً آماده شده باشد، ناشی می‌شود.

قبل از این که معلم وارد کلاس شود باید بداند که سازگاری و توافق یا همدلی نه به معنای سرگرم کردن دانش‌آموزان است و نه به معنای دوست بودن با آن‌ها. به رغم حرف‌هایی که دانش‌آموزان بر زبان می‌آورند، آن‌ها احتیاج به معلمی دارند که به او احترام بگذارند، نه کسی که در کلاس با او مزاح کنند. به بیان دیگر، همدلی با دانش‌آموزان و درک آن‌ها به معنای ایجاد محیطی در کلاس است که در آن یادگیری صورت پذیرد. از این رو وظیفه اصلی معلم استقرار و ایجاد چنین موقعیتی برای یادگیری است. اگر معلم از این وظیفه آگاه نباشد، نباید

نظم خوب معمولاً مترادف با سکوت مطلق نیست. دانش‌آموزان در کلاس درس باید به‌طور فعال مشغول یادگیری درس مربوط باشند و معلم هم نباید انتظار جوئی ساکت و رسمی مانند تدریس در کلاس‌های قدیمی داشته باشد. یک دانش‌آموز ممکن است در روند کلاس اختلالی ایجاد نکند، ولی ممکن است چیزی هم یاد نگیرد. در حقیقت یک دانش‌آموز ساکت ممکن است فرسنگ‌ها یا ساعت‌ها از نظر فکری از کلاس دور باشد. نظم خوب ممکن است به میزان سر و صدای موجود در کلاس ارتباط نداشته باشد. کلاس درس محل یادگیری است و در واقع رفتار هر دانش‌آموزی که در جریان یادگیری خودش یا دانش‌آموزان دیگر اختلال ایجاد کند، مسئله انضباطی تلقی می‌شود. این رفتار ممکن است رفتاری ساکت یا رفتاری همراه با سر و صدا باشد. در هر یک از این موارد، وظیفه معلم ایجاد و حفظ محیطی مناسب برای یادگیری است.

حرفه معلمی را ادامه دهد. هم‌چنین اگر او این وظیفه را درک نکند، ممکن است نوعی دلسوزی و احساس همدردی با دانش‌آموزان داشته باشد که فقط ناشی از دیدگاه و موقعیت معلمی‌اش باشد. خود را همانند دانش‌آموزان به حساب آوردن، تصور او به عنوان یک معلم را در ذهن دانش‌آموزان از بین می‌برد و اثربخشی وی را خنثی می‌کند.

معلم قبل از ورود به کلاس باید رفتاری مؤدبانه از دانش‌آموزان انتظار داشته باشد. بیش‌تر بی‌انضباطی دانش‌آموزان به دلیل شیوه‌ها و برخوردهای بد و نامناسب است و معلم باید بر احترام گذاشتن به حقوق و احساسات دیگران تأکید کند. علاوه بر رفتار مؤدبانه، معلم باید معیارهای کاری و رفتاری مناسب در کلاس ایجاد کند تا بدین طریق دانش‌آموزان را تشویق نماید کارهایشان را به بهترین وجه در کلاس انجام دهند. آزادی بیش از اندازه و داشتن معیارهای سطح

پایین، نه تنها مسائل انضباطی را حل نمی‌کند، بلکه به بدتر شدن آن‌ها می‌انجامد. دانش‌آموزان ممکن است درسی را که در حال یاد گرفتن آن‌اند فراموش کنند، اما بایستی اهمیت رفتار مؤدبانه، انضباط و تلاش واقعی خود برای نیل به یادگیری را همیشه به خاطر داشته باشند. چند هفته اول سال تحصیلی در ایجاد جوئی در کلاس که مورد انتظار معلم است، اهمیت خاصی دارد. در طی این مدت معلم باید تمامی مسائل انضباطی را قبل از این که به صورت عادت در بیایند، از بین ببرد. در طول سال معلم ممکن است مقداری سخت‌گیری را کنار بگذارد، ولی شروع سخت‌گیری و ایجاد معیارهای رفتاری در طول سال تقریباً غیرممکن است.

دانش آموزان، معلمی را که انتظار دارد نظم خوبی در کلاس برقرار باشد، می پذیرند، ولی معلمی را که نسبت به مسائل انضباطی و رفتاری بی تفاوت است، نمی پذیرند. معلمی که هنگام ایجاد شرایط مطلوب، مقدار کمی آزادی به دانش آموزان می دهد، دانش آموزان بی انضباط برای او مشکل خاصی ایجاد نمی کنند، ولی اگر کلاس را کاملاً در اختیار دانش آموزان قرار دهد، باید منتظر عواقب آن نیز باشد. معلمی که در ابتدای سال خواهان جو همکاری و ادب بوده و آن را در کلاس ایجاد کرده است می تواند در تمام طول سال فواید و ثمرات آن را به چشم ببیند. به هر حال، هیچ معلمی نمی تواند با اطمینان و اعتماد در سایه ایجاد موفقیت ها و کارهای مثبت کلاس ها و جلسات قبلی استراحت کند و کلاس را به حال خود رها نماید، زیرا نظم خوب همیشه باید حفظ شود، در غیر این صورت علف های هرز (رفتارهای سوء و نامناسب) شروع به رویدن خواهند کرد. این علف های هرز (رفتارهای سوء و نامناسب) باید به محض رویش از بین بروند. این نتیجه گیری ما نبایستی به عنوان یک جدال و کشمکش همیشگی در نظر گرفته شود، بلکه باید به عنوان هشدارهایی دقیق برای معلم به حساب آید. به عبارت دیگر، بیان یک سلسله نکات انضباطی برای دانش آموزان در ابتدای سال کافی نیست. دانش آموزان، جوان و تأثیر پذیرند، از این رو ضروری است که گهگاه تذکراتی به آنان داده شود.

معلم باید در کلاس خود جو همکاری و ادب را برقرار کند و در صورت لزوم با عطف به شرایط کلاس و دانش آموزان، در مورد انضباط کلاس اقدامات لازم را بنماید.

۱- کلاس را سریع و با روحیه اشتیاق و علاقه شروع کنید.

۲- قبل از شروع درس توجه همه دانش آموزان را به

خود جلب کنید. این کار را می توانید با ساکت ماندن برای چند لحظه یا یکی دو بار با خودکار یا دست به میز ضربه زدن انجام دهید.

۳- تمام مطالب و مواردی را که لازم می دانید قبل از این که زنگ شروع کلاس به صدا درآید روی تخته بنویسید یا نوشته داشته باشید.

۴- طرح درس و تمامی وسایل کمک آموزشی مورد نیاز خود را آماده داشته باشید.

۵- یاد بگیرید که کلاس را با چشم هایتان اداره کنید. معلم باید قادر باشد تمامی دانش آموزان را همیشه و در همه حال ببیند. اگر می خواهید بنشینید یا بایستید، جایی را انتخاب کنید که همه دانش آموزان را ببینید.

۶- با همه دانش آموزان صحبت کنید و از آن ها بخواهید که برای همه کلاس صحبت کنند. به عبارت دیگر، زمان پرسیدن درس از دانش آموزان، زمان یک مکالمه خصوصی بین معلم و تنها یک دانش آموز نیست. ۷- از دانش آموزانی که احتمالاً علاقه خود را دارند از دست می دهند، بیش تر سؤال کنید.

۸- برای تمام حرف ها و کارهایی که می خواهید انجام بدهید از کلمه «ما» استفاده کنید.

۹- همه دانش آموزان را تشویق کنید تا به سؤال مطرح شده توسط شما جواب بدهند، چه آن ها را به طور انفرادی صدا بزنید یا خیر.

۱۰- ترتیب نشستن دانش آموزان را به خاطر داشته باشید. دانش آموزانی را که در کلاس با هم نزاع و اختلاف

دارند شناسایی کنید و جایشان را تغییر دهید.

۱۱- در انجام کارهایتان تاجرپیشه باشید. بدین معنا که در مورد وقت خود و کلاس و فعالیت‌های خواسته شده از دانش‌آموزان دقیق باشید.

۱۲- به صدای خود توجه داشته باشید و بلند و واضح صحبت کنید.

۱۳- در کلاس بایستید و حرکت کنید.

۱۴- جریان یادگیری درس و فعالیت دانش‌آموزان را در کلاس متوقف نکنید.

۱۵- یاد بگیرید که احساسات و نظریات دانش‌آموزان کلاس را هم مدنظر داشته باشید، به طوری که بتوانید هنگام تدریس تغییراتی نیز ایجاد کنید. هم‌چنین برای فعالیتی که دانش‌آموزان در آن احتیاج به تمرین ندارند لازم نیست که ۱۰ دقیقه یا بیش‌تر وقت صرف کنید. برعکس زمانی دیگر ممکن است که شما به عنوان معلم روی تمرینی ۱۰ دقیقه بیش‌تر وقت صرف نمایید.

۱۶- برای آن‌چه در کلاس درس می‌گذرد و نیز برای فعالیت‌های کلاسی، تمام دانش‌آموزان را مسئول بدانید.

۱۷- قبل از صدا زدن یک دانش‌آموز برای جواب دادن به یک سؤال، ابتدا سؤال خود را مطرح کنید.

۱۸- هنگام سؤال کردن درس، دانش‌آموزان را به طور تصادفی صدا بزنید و نه به صورت ردیفی یا ستونی یا بر طبق ردیف دفتر کلاسی.

۱۹- فعالیت‌های متنوعی داشته باشید و سعی کنید

فعالیت‌های کلاسی‌تان طولانی و خسته‌کننده نباشند.

۲۰- هنگام توضیح موارد و مطالب ناملموس و انتزاعی مثال‌های بیش‌تری ارائه دهید.

۲۱- هنگام نوشتن و انجام تمرین روی تابلو، دانش‌آموزان را نیز مشغول نگه دارید.

۲۲- هنگامی که مطلبی را روی تخته می‌نویسید صحبت هم بکنید و طوری بایستید که کاملاً پشت شما به دانش‌آموزان نباشد.

۲۳- مخالف‌گویی نکنید، یعنی در مورد یک موضوع، در مقابل دانش‌آموز یا دانش‌آموزان زیاد جبهه‌گیری نکنید.

۲۴- اجازه ندهید که میان فعالیت‌های کلاسی‌تان فاصله ایجاد شود.

۲۵- دانش‌آموز را به خاطر درست جواب دادن و رفتارهای خوب تشویق کنید و نسبت به دانش‌آموز بی‌انضباط مقداری بی‌توجهی نمایید.

۲۶- در هر جلسه سعی کنید که چیزی به دانش‌آموزان یاد دهید.

۲۷- حتی‌الامکان سعی کنید که از موقعیت‌ها و مثال‌های زنده و واقعی استفاده کنید.

۲۸- مطالب مورد تدریس را از ساده به مشکل طبقه‌بندی کنید و هنگام سؤال پرسیدن نیز ابتدا از سؤالات ساده شروع کنید.

۲۹- هنگام مشاهده رفتار نامطلوب، فقط به سوی همان دانش‌آموز خاص رفته، نشان دهید که متوجه رفتار نامطلوب او هستید. حتی می‌توانید برای مدتی کوتاه دست خود را روی شانه دانش‌آموز بگذارید و درس را نیز ادامه دهید. بدین طریق هم به آن دانش‌آموز اخطار کرده‌اید که متوجه رفتار او هستید و می‌خواهید که دیگر آن را ادامه ندهد و هم روند تدریس و یادگیری را در کلاس متوقف نکرده‌اید.

در کلاس استفاده کنید. به دانش آموزان خود
 خاصیت اظهار تعجب و توجس و تکرار
 مقابله، تمسک به مسئله، و تکرار
 خصمانه نداشته باشید.

۳۰- اگر دو دانش آموز با یکدیگر در حال صحبت کردن اند می توانید به سوی آن ها حرکت کنید. این کار باعث خواهد شد که مشغول انجام فعالیت کلاسی شوند. یا این که می توانید با حرکات چشم و خیره شدن به آن ها برای مدتی کوتاه، نشان دهید که از رفتار آن ها اطلاع دارید و می خواهید که دیگر آن را ادامه ندهند.

۳۱- سعی کنید اسامی دانش آموزان کلاستان را به سرعت یاد بگیرید. هیچ چیز برای دانش آموزان شگفت انگیزتر از این نیست که در همان جلسات اولیه سال آن ها را با اسم صدا بزنید.

۳۲- سعی کنید شوخ طبع و خوش اخلاق باشید.

۳۳- از انجام فعالیت های متنوع کلاسی غافل

نباشید.

۳۴- بعضی از کارها را به دانش آموزان محول کنید.

۳۵- هرگز به خاطر اشتباه و رفتار سوء یک

دانش آموز، گروهی از دانش آموزان یا تمام کلاس را مورد سرزنش قرار ندهید.

۳۶- آن چه را که دانش آموزان می توانند در خارج از

کلاس و در خانه انجام دهند، در داخل کلاس انجام ندهید.

۳۷- در دانش آموزان احساس اطمینان، اعتماد و

موفقیت ایجاد کنید و آن ها را تشویق نمایید.

۳۸- دانش آموزانی را که پیوسته غلط جواب

می دهند مورد سرزنش و اهانت قرار ندهید.

۳۹- با ارائه تدریسی خوب، انگیزه دانش آموزان را

افزایش دهید یا در آن ها انگیزه ای برای یادگیری درس مربوط ایجاد کنید.

۴۰- هر اشتباه درسی دانش آموزان را بلافاصله

تصحیح نکنید. در مورد بعضی اشتباهات انعطاف پذیری

از خود نشان دهید. اگر فوراً و همیشه اشتباهات یک دانش آموز را در برابر کلاس به او بگویید، او به تدریج

ممکن است انگیزه خود را از دست بدهد.

۴۱- دانش آموزانی را که به سؤالات شما درست

جواب می دهند تشویق کنید. البته آگاهی داشته باشید که

تشویق بیش از حد هم گاهی اثر خود را از دست می دهد.

۴۲- سعی کنید که از دانش آموزان ساعی و قوی،

مسئله ها و سؤالات مشکل را بپرسید و بالعکس مسئله ها

و سؤالات ساده تر را از دانش آموزان ضعیف بپرسید.

۴۳- فقط از دانش آموزان قوی و ساعی درس را

نپرسید، یا این که همیشه آن ها را برای فعالیت های

کلاسی تان انتخاب نکنید، بلکه بر عکس همیشه سعی

کنید که از دانش آموزان ضعیف درس سؤال کنید.

۴۴- در کلاس نسبت به دانش آموزان خاصی اظهار محبت و توجه نکنید و در مقابل، نسبت به بعضی دیگر رفتاری خصمانه نداشته باشید. تا رفتار نامطلوبی مشاهده نکرده اید با همه عادلانه رفتار کنید.

۴۵- تا جایی که امکان دارد تمامی دانش آموزان را در فعالیت های کلاسی مشارکت دهید و اجازه ندهید که جو

کلاس توسط یک یا دو دانش آموز

تسخیر شود.

دانشمن طرح درس مناسب که به

ارائه بدویس خوابگاه و در صورت

از چشم نروین راه های مناسب بکند

کلاس منظم و مؤثر است.

۴۶- به جای این که در تمام

مدت ارتباط بین شما و

دانش آموزان باشد، سعی کنید تا

مقتداری دانش آموزان نیز با

یکدیگر مشغول انجام فعالیت ها و تکالیف درسی شوند.

۴۷- آن چه را که برای انجام در هر جلسه وعده

می دهید، حتماً انجام بدهید.

۴۸- اگر قانون یا مقرراتی در کلاس وضع کرده اید،

تلاش کنید به آن ها عمل کنید.

۴۹- سعی کنید فعالیت های کلاسی تان خیلی ساده

و طولانی نباشد، زیرا اگر فعالیت های کلاسی شما ساده و

طولانی، یا فاقد جذابیت کافی باشد موجب کسالت،

بی علاقه و عدم توجه دانش آموزان می شود.

۵۰- دانش آموزان را در کلاس و ادار به حل مسئله یا

انجام فعالیتی نکنید که احتیاج به تلاش ذهنی طولانی

مدت دارد، چرا که تلاش ذهنی طولانی اغلب مشکل

است و موجب خستگی دانش آموز می شود.

۵۱- به هر طریق که ممکن است سعی کنید نگرشی

مثبت در ذهن دانش آموزانتان نسبت به درس خود به

وجود آورید، زیرا علل بسیاری از رفتارهای نامناسب،

نگرش منفی و عدم علاقه دانش آموزان نسبت به درس

مربوط است.

۵۲- گاهی اوقات رفتارهای نامناسب نتیجه مسائل

و مشکلات عاطفی و شخصی دانش آموز است. یعنی

دانش آموزی که در خانه و خارج از مدرسه مورد

بی توجهی واقع می شود سعی می کند به هر طریق ممکن

توجه هم کلاسی هایش را به خود جلب نماید. پس معلم

باید دانش آموزان دارای مشکلات عاطفی را شناسایی کند

تا بهتر بتواند رفتارهای آنان را کنترل نماید.

۵۳- نسبت به خودتان، عقایدتان و تصمیمتان اعتقاد

و باور داشته باشید.

۵۴- هرگز دانش آموز را تهدید به کاری که

نمی توانید انجام بدهید نکنید، زیرا دانش آموز طرف برنده

خواهد بود.

۵۵- عدم توجه و بی‌قراری یا صحبت کردن دانش‌آموز اغلب به این دلیل است که توضیحات و تدریس شما طولانی بوده، یا درک آن‌ها برای دانش‌آموز مشکل است.

۵۶- آخرین مورد و البته نه کم اهمیت‌تر از بقیه موارد فوق‌الذکر، این است که قبل از تدریس هر مطلب، به آن اشراف و تسلط کامل داشته باشید.

به هر حال اگر مسائل انضباطی در کلاس به وجود آید، ابتدا معلم باید از خودش سؤال کند که آیا تدریس او به اندازه مطلوب توجه دانش‌آموزان را جلب می‌کند یا خیر. ثانیاً او باید در مورد دانش‌آموزی که ایجاد مشکل می‌کند مطالعه و بررسی نماید.

سوء رفتار ممکن است ارتباطی به مسائل داخل کلاس نداشته باشد. موقعیت اجتماعی و اقتصادی، رشد و سلامت بدنی، توانایی روحی، مسائل خانگی، شرایط جامعه، تأثیرات گروهی، ثبات عاطفی و دیگر شرایط دانش‌آموزان همه می‌توانند بر رفتار کلاسی آن‌ها اثر بگذارند. بنابراین یک جلسه صحبت یا مشاوره خصوصی با دانش‌آموز بی‌انضباط ممکن است در پی بردن به مشکل او و بهبود رفتارش در کلاس کمک کند. اگر این کار مفید واقع نشود، آن‌گاه کمک گرفتن از مشاور یا مدیر مدرسه ممکن است در حل مسئله مفید باشد. اگر رفتار دانش‌آموز از طریق صحبت تغییر نکرد، معلم گاهی اوقات می‌تواند او را به طریقی در برابر کلاس تنبیه کند. معلم باید این کار را طوری با هیبت و اقتدار انجام دهد که احترام خود او در مقابل دانش‌آموزان نگه داشته شود. در ضمن باید همیشه از ارزش و جایگاه دانش‌آموز به عنوان یک فرد آگاه باشد و هرگز کاری انجام ندهد که سبب شود دانش‌آموز احترام خودش را نیز از دست بدهد. بدین ترتیب، جو مفید یادگیری در کلاس احتیاج به

کلاسی پاسخگو و منظم دارد. معلم نباید از وظیفه‌اش در ایجاد محیطی مبتنی بر یادگیری برای دانش‌آموزان غافل بماند. اغلب دانش‌آموزانی که با معلم بیش‌ترین برخورد و مشکل انضباطی را دارند بعداً حامیان اصلی او می‌شوند. اگر چه آن‌ها ممکن است معیارها و تلاش‌های معلم را دوست نداشته باشند، ولی او را به خاطر این صفاتش مورد احترام قرار می‌دهند.

به هر حال، داشتن طرح درس مناسب که به ارائه تدریس خوب منجر می‌شود، از مهم‌ترین راه‌های داشتن یک کلاس منظم و موفق است. یعنی اگر چه ممکن است دانش‌آموزانی با مشکلات رفتاری در کلاس وجود داشته باشند، ولی شیوه تدریس معلم ایست که می‌تواند رفتار آن‌ها را اصلاح یا بدتر نماید و اصلاح رفتارهای نامناسب میسر نمی‌شود مگر با داشتن تدریسی خوب که خود نتیجه داشتن طرح درسی خوب است.

- ARENDS, R.I. (1994). LEARNING TO TEACH. NEW YORK: MCGRAW HILL, INC.

- CHASTAIN, K. (1971). THE DEVELOPMENT OF MODERN LANGUAGE SKILLS: THEORY PRACTICE. PHILADELPHIA: CENTER FOR CURRICULUM DEVELOPMENT, INC.

- CHASTAIN, K. (1988). DEVELOPING SECOND LANGUAGE SKILLS: THEORY TO PRACTICE.

- ORLANDO, FLORIDA: HARCOURT BRACE JOVANOVICH, INC.

- DOFF, A. (1988). TEACH ENGLISH.: A TRAINING COURSE FOR TEACHERS. CAMBRIDGE: CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS.

- KYRIACOU, C. (1991). ESSENTIAL TEACHING SKILLS. ENGLAND: BASIL BLACKWELL LTD.